

Norsk Oversetterforening

Kulturdepartementet
v/ Constance Ursin

Innspill til ny kompensasjonsordning for tilrettelegging av litteratur for personer som er blinde mv.

Norsk Oversetterforening viser til møte 20.01.2022 om ny kompensasjonsordning for tilrettelegging av litteratur for personer som er blinde mv., og takker for at vi får komme med innspill til ordningen.

Norsk Oversetterforening støtter implementeringen av Marrakechdirektivet og forpliktelsene som følger av dette. Marrakech-forpliktelsene gir regler for tilgang til åndsverk for personer som er blinde, har nedsatt synsevne eller andre funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese. Forpliktelsene gir adgang, men ikke plikt til å kompensere opphaveren for bruk av åndsverket. I ny forskrift til åndsverklovens § 56 er det imidlertid innført en plikt for staten til å utrede og fastsette kompensasjon til opphaver, og Kultur- og likestillingsdepartementet har i tråd med dette besluttet at det skal opprettes en kompensasjonsordning.

Norsk Oversetterforening ønsker i denne sammenheng å målbære ønsker om kompensasjonsordningens innretning og økonomiske omfang.

Kompensasjonsordningens innretning

Det ble i møtet med Kultur- og likestillingsdepartementet 20.01.2022 orientert om at den nye kompensasjonsordningen skal ha en kulturpolitisk begrunnelse, ikke opphavsrettslig, som i den oppsagte avtalen mellom staten og skribentorganisasjonene. Norsk Oversetterforening applauderer dette, og vil be om at departementet legger til rette for en kompensasjonsordning etter modell av bibliotekvederlagsordningen, der kompensasjonen fordeles kollektivt gjennom kunstnerorganisasjonene i form av stipender og andre tiltak som kommer de respektive kunstnergruppene til gode.

Ifølge den nyinnførte lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. skal opphavsrettslig begrunnede vederlag i utgangspunktet fordeles til den individuelle opphaver. For mange organisasjoner vil dette medføre at en mindre andel av midlene som organisasjonene forvalter på vegne av opphaverne, kan fordeles som stipender. Stipender er et knapphetsgode og et svært treffsikkert virkemiddel for å styrke det frie feltet og kunstnerøkonomien. En opphavsrettslig innretning av kompensasjonsordningen vil ikke ha en slik effekt på kunstneres økonomi og virke, og vil altså ikke på samme måte stimulere til produksjon av ny litteratur.

Kompensasjonsordningens vederlagsnivå

I kgl.res 21/3698 skriver Kultur- og likestillingsdepartementet at det er naturlig å ta utgangspunkt i vederlagsnivået i Lydbokavtalen. Avtalen som gjelder mellom skribentorganisasjonene og staten ble forhandlet frem i 2011 og har i etterkant ikke tatt høyde for veksten i bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale. Videre er reguleringen av tilgangen til NLB forenklet etter avtaleinngåelsen. Tidligere måtte blant annet elever og foresatte opprette bruker hos nlb.no via sine respektive skoler. Denne prosessen er nå forenklet ved at foreldre selv kan registrere egne barn som brukere. I kgl.res. 21/3698 anerkjenner Kulturdepartementet denne praksisen:

Norsk Oversetterforening

Departementet kan ikke se at det er behov for å legge ytterligere plikter på de godkjente enhetene enn det som følger av direktivet, men legger til grunn at de på frivillig basis viderefører eller innfører systemer for å motvirke misbruk av eksemplar fremstilt etter dette regelverket.

Ifølge tall Den norske forfatterforening har fremskaffet, har NLB i dag godt over 100 000 unike lånere, mot 26 730 i 2016. I perioden etter avtaleinngåelsen er også lytteappen Lydhør blitt lansert, og øker også tilgjengeligheten. Den forenklete tilgangen innebærer også større risiko for misbruk og lekkasjer. Norsk Oversetterforening imøteser i den forbindelse gjerne oppdaterte opplysninger om hvordan NLB overholder sine forpliktelser, i form av statistikk om antall brukere, sikkerhetskrav og stikkprøver. Dette vil, som departementet også skriver, bidra til åpenhet om tiltakene for rettighetshaverne.

Økningen i antall lånere og den forenklete tilgangen med den risikoen for spredning den medfører, bør gjenspeiles i ny avsatt kompensasjon.

I nevnte kgl.res. står det også:

Den eventuelle økte bruken av tilgjengelige format som følger av gjennomføringen av Marrakech-forpliktelsene vil kunne være et moment i vurderingen ved fastsettelsen av kompensasjonen, men bør etter departementets syn ikke være avgjørende.

Norsk Oversetterforening mener dette bør være et vesentlig element i fastsettelsen av kompensasjonen og helt i tråd formålene i åndsverksloven § 1 a), og ikke i strid med § 1 b) og c).

I samme kgl.res. vises det også til at det fremgår «av direktivets fortale at visse hensyn tilsier at det er viktig å begrense mulighetene medlemsstatene har til å fastsette kompensasjonsordninger». Norsk Oversetterforening vil understreke at direktivets fortale, punkt 14 er knyttet til eventuelle byrder for tilgodesette personer, urimelige krav til godkjente enheter og hindringer for distribusjon over landegrensene, og *ikke* til kompensasjonenes størrelse som sådan.

Norsk Oversetterforening ber videre om at det legges opp til en årlig justering av kompensasjonen som tar hensyn til vekst i tilgang til lydbøker og den generelle lønnsveksten i samfunnet.

Stipender – et gode for litteraturen

En kompensasjonsordning som gir økte kollektive midler som kan benyttes til stipender, vil gi norske skribenter mulighet til å skape nye verk til glede for og berikelse av den norske litteraturen og offentligheten, og vil ikke minst på sikt øke tilfanget av litteratur som kan tilpasses brukergruppen som omfattes av Marrakechdirektivet.

Norsk Oversetterforening bistår gjerne med flere innspill til arbeidet med kompensasjonsordningen.

Norsk Oversetterforening

Hilde Lyng
Foreningsleder

Norsk Oversetterforening